

ОРГАНІЧНЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

РЕЗНИЧЕНКО В.П. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент
orcid.org/0000-0001-5693-0942

Центральноукраїнський національний технічний університет
КОЛОМІЄЦЬ Л.В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент
orcid.org/0000-0002-6410-1762

Центральноукраїнський національний технічний університет
СТЕФАНЮК С.В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент
orcid.org/0000-0002-6837-9411

Львівський національний університет природокористування

Постановка проблеми. Збільшення усвідомленості споживачів щодо здоров'я, довкілля та прагнення до споживання чистих продуктів спонукає зростання ринку органічної продукції. Органічне сільське господарство має потенціал зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище, зокрема через зниження використання хімічних добрив та пестицидів, збереження біорізноманіття та покращення якості ґрунтів, і аналіз цих аспектів є суттєвим для розуміння екологічної стійкості аграрного сектору. Перехід на органічне сільське господарство вимагає значних початкових інвестицій, а також стикається з викликами, пов'язаними з сертифікацією, маркетингом та розподілом продукції. Розвиток органічного сільського господарства значною мірою залежить від наявності ефективної політичної та законодавчої підтримки. Дослідження соціально-економічних аспектів дозволить оцінити внесок органічного сільського господарства у розвиток громад та економіки в цілому.

Враховуючи вищезазначені аспекти, можна зазначити, що актуальність дослідження полягає в нагальній потребі глибокого аналізу сучасного стану та перспектив розвитку органічного сільського господарства. В умовах зростаючого світового попиту на органічні продукти, важливо розуміти виклики, з якими стикаються виробники, вплив на екологію та соціально-економічні аспекти розвитку цієї галузі. Дослідження має на меті виявити можливості для підвищення ефективності органічного сільського господарства, підтримки та розвитку виробництва органічної продукції, а також формування ефективної політики та законодавчої бази для стимулювання росту органічного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботах: А.М. Третяк [12], Д. Адам, Ю. Супріаді, З. Енде Сірегар [16] вказується важливість органічного сільського господарства для збереження біорізноманіття, захисту ґрунтів від ерозії, зменшення викидів парникових газів та забезпечення екологічної стійкості. Дослідження підкреслюють, що органічне землеробство має потенціал зменшити залежність від синтетичних добрив і пестицидів, сприяючи природним агроєкосистемам (А. Орел, В. Дяченко) [14].

Аналіз ринку органічної продукції виявляє стрімке зростання попиту на органічні продукти харчування, що стимулює аграріїв переходити на органічне виробництво (І. Горюняк, С. Петровський) [5]. Як вказує В.С. Уланчук [14] слід провадити також зосереджуватися на ана-

лізі виробничих витрат, ціноутворенні, маркетингових стратегіях та диверсифікації доходів агропідприємств в органічному секторі. Соціальні аспекти органічного сільського господарства охоплюють питання суспільного розвитку, культурних традицій, освіти та здоров'я сільського населення (В. Македон, О. Михайленко, П. Красніков) [9].

Так проблема розвитку органічного сільського господарства в Україні вивчена не в повному обсязі. Причинами цього є те, що нещодавно виник інтерес до екологічно чистих продуктів харчування; відсутній закон про органічне сільське господарство та відповідні нормативні документи; відсутня державна підтримка сільськогосподарських виробників органічної продукції.

Мета. Метою дослідження є комплексний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку органічного сільського господарства, ідентифікація основних викликів, з якими стикається ця сфера, та визначення шляхів їх подолання з метою стимулювання подальшого розвитку органічного аграрного сектору в контексті сталого розвитку.

Завдання дослідження:

– вивчити та систематизувати наукові підходи до визначення сутності та принципів органічного сільського господарства;

– визначити основні виклики та бар'єри, які стримують розвиток органічного сільського господарства, зокрема проблеми економічного, правового, технологічного та освітнього характеру;

– сформулювати пропозиції та стратегічні рекомендації щодо покращення умов для розвитку органічного сільського господарства на національному та регіональному рівнях.

Результати досліджень. Органічне сільське господарство являє собою унікальну систему виробництва агропродукції, яка категорично відмовляється від застосування синтетичних хімікатів. Під синтетичними хімічними речовинами розуміються ті, що негативно впливають на екологію та здоров'я людей. Основа органічного аграрного виробництва – це створення системи харчування, яка не лише збільшує плодючість землі, але й підтримує екологічний баланс. Цілі досягаються завдяки практикам органічного землеробства, використовуючи біологічні препарати та органічні добрива замість агрохімікатів, застосовуючи сівозміну, мінімальну обробку ґрунту, вирощування сидератів та інші методи.

Важливі принципи органічного сільського господарства включають [17]:

1. Захист здоров'я людини. Основна характеристика органічного аграрного сектору – відхід від використання штучних хімікатів.

2. Взаємодія з природою. Органічне фермерство передбачає лікування захворювань та контроль шкідників виключно засобами, які не порушують природного балансу та сприяють охороні довкілля.

3. Економічна ефективність. Впровадження органічного сільського господарства пропонує нову економічно вигідну модель для українських малих та середніх агропідприємств, яка зазвичай включає різнопрофільні, безвідходні та замкнуті цикли виробництва.

4. Профілактика. Ключ до переходу на органічне господарство полягає не тільки у відмові від агрохімікатів, але й у виборі ефективних методів вирощування культур та утримання тварин для попередження хвороб. Замість зосередження на вирощуванні курей без антибіотиків та гормонів росту, важливо створити умови, де використання цих препаратів стає непотрібним.

Екологічна орієнтація інновацій. Розробка передових агротехнологій, зростання ефективності праці та урожайності, взаємодія з природними системами, неперервне експериментування та удосконалення професійних навичок завжди проводяться з дотриманням екологічних стандартів [14].

Використання методів виробництва «органік» дозволяє аграріям значно збільшити дохід, пропонуючи продукцію з доданою вартістю до 100%. Органічне фермерство активно розвивається у 172 країнах світу протягом останніх 30 років. Головними ринками для такої продукції є Сполучені Штати, Канада, країни Європейського Союзу, включно з Австрією, Німеччиною, Великою Британією, Францією, а також Японія [8]. В багатьох країнах органічне сільське господарство має своє унікальне найменування (табл. 1).

Більшість органічних продуктів знаходить своїх споживачів у розвинутих індустріальних державах. Приблизно 78% усього обсягу споживання органічної продукції припадає на країни Західної Європи та Північну Америку, зокрема такі країни як США, Німеччина та Франція мають найбільші обсяги ринку органічної продукції, оціненого на сьогодні в 92 млрд дол. США. Правове забезпечення, що стосується органічного сільського господарства, була прийнята в 84 країнах, а загальна площа земель, на яких ведеться органічне землеробство, перевищує 137 млн гектарів.

Останні десятиліття спостерігається інтенсивний розвиток органічного сільського господарства по всьому світу як обнадійливого напрямку в сучасній екологічній і агропродовольчій промисловості, з продажами органічної продукції, які зросли майже вдвісьтеро за останні роки. За прогнозами експертів ФАО, до 2025 р. обсяги виробництва та продажу органічного продовольства можуть збільшитись на 30% та досягти 234 млрд дол. США [8].

Збалансоване використання природи, поліпшення стану довкілля та збереження природних ресурсів, зокрема ґрунтів, суттєво залежать від стабільності агро систем. Стійкий розвиток сільських районів сприяє збереженню земель, підвищенню їх родючості. Крім того, сільське населення зберігає традиційні знання про ведення господарства, що дозволяло нашим предкам жити в гармонії з природою [11] (табл. 2).

Це передбачає стабільний і стійкий розвиток за допомогою впровадження інтенсивних, екологічно чистих технологій, які не шкодять природному оточенню. З огляду на значний потенціал нашої країни для розвитку органічного аграрного сектора, Україна все ще залишається позаду багатьох економічно розвинутих країн за обсягами виробництва органічних харчових продуктів. Ключовими факторами, що гальмують прогрес ринку органічної продукції в Україні, є [2]:

- високі ціни на органічні продукти;
- відсутність усталеної системи освіти для фахівців, нестача органічного насіння та порід тварин, пристосованих до місцевих умов;
- брак законодавчої бази для екологічної сертифікації органічної продукції, яка вже наявна у понад 80 країнах світу;
- низький рівень державної підтримки порівняно з США та Європейським Союзом;
- інтенсивна конкуренція на міжнародному ринку органічних продуктів.

Очевидно, впровадження органічного сільського господарства є важливим для сталого розвитку сільських територій. Основними результатами такого підходу мають стати [13]:

- ефективне використання природних ресурсів, застосування екологічно безпечних технологій, гарантування безпеки продуктів харчування;
- забезпечення стійкості та ефективності процесів відтворення, економічна незалежність регіону, привабливості інвестицій, підтримка конкурентоспроможності;
- підтримка якості життя сільського населення, соціальна справедливість і контроль;

Таблиця 1

Назва органічного сільського господарства, прийнята у деяких країнах

Країна	Термін
Австрія, Німеччина, Швейцарія, Італія, Франція	Біологічне сільське господарство
Швеція, Норвегія, Данія, Іспанія	Екологічне сільське господарство
Україна, Австралія, Англія, США, Грузія	Органічне сільське господарство
Канада	Біодинамічне сільське господарство
Фінляндія	Природне сільське господарство
Естонія	Екологічно чисте сільське господарство

Джерело: сформовано авторами на основі [7]

Рухомі фактори переходу на органічні методи господарювання в Україні

У рослинництві	У тваринництві
<p>Використання принципів біологічної синергії:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відмова від використання фунгіцидів, гербіцидів, штучних добрив та антибіотиків виключає використання хімічно синтезованих речовин, консервантів, штучних барвників, гормонів, антибіотиків, ароматизаторів, стабілізаторів, підсилювачів смаку, кольору, стимуляторів росту; – застосування рослинних відходів як добрив; – використання сівозміни для відновлення ґрунту; – застосування біологічних способів захисту рослин; – використання замкнутого циклу землеробства (рослинництво – корм, скотарство – добрива); – абсолютна заборона на використання ГМО. 	<p>Відповідний різновид видів тварин:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відмова від цілорічного стійлового утримання; – обов'язковий випас худоби на природних пасовищах; – невикористання синтетичних кормових добавок та гормонів; – заборона на превентивне використання антибіотиків та гормонів росту; – використання сільськогосподарських тварин, стійких до захворювань та найбільш адаптованих до місцевих умов проживання; – використання замкнутого циклу землеробство скотарство (рослинництво – корм, скотарство – добрива); – підтримка різноманітності видів, залучених у виробництво; – абсолютна заборона на використання у розведенні тварин генної інженерії.

Джерело: сформовано авторами на основі [6; 18]

– керування територією з забезпеченням фінансових і організаційних ресурсів для саморозвитку і самоорганізації громад.

Розвиток органічного сільського господарства тісно пов'язаний із забезпеченням права людини на здорове харчування та чисте довкілля, сприяючи підвищенню продовольчої безпеки країн, реалізації права кожного на адекватне харчування індивідуально або в спільноті, гарантуючи доступ до якісного харчування, яке сприяє здоров'ю поточного та майбутніх поколінь.

Виробництво органічних харчових продуктів вимагає дотримання певної послідовності технологічних та організаційних кроків, пропуск будь-якого з яких може перешкодити досягненню відповідного рівня сертифікації та економічної вигоди. Важливими елементами в цьому процесі є:

- наявність продуктивних та стійких до хвороб сортів рослин і порід худоби;
- технології, які сприяють збереженню вологи в ґрунті та накопиченню необхідних людині речовин у клітинах худоби, птиці та рослин;
- застосування екологічно безпечних засобів захисту від шкідників і хвороб;
- процеси збору, обробки, зберігання, пакування, транспортування та продажу продукції, які не призводять до істотного погіршення якості вихідного продукту.

Органічне сільське господарство буде прибутковим, коли дослідження та технологічні інновації будуть реалізовані на всіх етапах його ланцюга, наприклад у рослинництві, від «землі до насіння до технологій вирощування-захисту-збору-зберігання-продажу». Особливо складними вважаються аспекти селекції рослин, розведення тварин та землеробські технології, які зменшують потребу у використанні хімічних засобів, шкідливих для здоров'я людини, і сприяють поліпшенню якості ґрунту. В органічному землеробстві особлива увага має бути приділена ґрунту, зокрема технологіям його захисту, збагаченню органічними речовинами та затриманню вологи. Це включає інтеграцію передових методів мелі-

орації, що запобігають ерозії та солонцюванню ґрунту, а також контролюють розвиток грибкових захворювань. Хоча ці процедури можуть бути затратними, вони виявляються економічно виправданими довгостроково. Надмірне використання мінеральних добрив може призводити до деградації ґрунту, а недостатній рівень вологи ускладнює засвоєння рослинами поживних речовин [4].

Органічні добрива мають застосовуватися з використанням інноваційних технологій обробки відходів тваринництва та птахівництва, які знижують викиди CO₂ в атмосферу та відповідають санітарним стандартам.

Необхідно враховувати, що перехід від традиційних методів до органічного землеробства вимагає значних фінансових вкладень, особливо під час так званого періоду конверсії, коли можлива зниження врожайності на 30% і виробництва молока на 30–50%. Сертифікаційний процес також може бути витратним, тому сільськогосподарські виробники на цьому етапі особливо потребують підтримки з боку держави. Важливою умовою успіху органічного сільського господарства в Україні є формування культури споживання органічних продуктів на національному рівні.

Критерії для органічного аграрного сектору закріплюються в різноманітних стандартних системах, включаючи міжнародні базові стандарти, як-от Директиви Європейського Союзу, та приватні стандарти, створені асоціаціями органічного виробництва з урахуванням національних особливостей, наприклад, EcoCert у Франції чи EcoControl у Німеччині [10]. Стандарт RA для органічного землеробства, наприклад, містить 99 критеріїв, де необхідно задовольнити щонайменше 50% критеріїв для кожного принципу та 80% у загальному вимірі. З них 16 критеріїв є обов'язковими для отримання сертифікації, включно з програмою збереження екосистем, заборонаю полювання, програмою очищення стічних вод, заборонаю скидання відходів у природні водойми, забезпеченням працівникам заробітної плати не нижче середньої по регіону, заборонаю примусової праці, вимо-

гою використання захисного спорядження при роботі з хімікатами, врахуванням інтересів місцевих спільнот, заборонаю на вирощування генетично модифікованих організмів і використання вогню в агропромисловості [7]. В цілому, принципи та критерії, які лежать в основі формування органічного землеробства, можуть бути систематизовані, як це ілюстровано на рис. 1.

Екологічні аспекти, що впливають на розвиток органічного аграрного сектору, включають [1]:

- збільшення пропорції органічно оброблюваних земель у загальному обсязі аграрних угідь;
- збереження та поліпшення природного ресурсного потенціалу аграрного сектору;
- мінімізація застосування пестицидів;
- дотримання екологічних стандартів у тваринництві;
- виробництво продукції високої якості;
- неприпустимість використання генетично модифікованих організмів.

Економічні фактори, що сприяють розвитку органічного сільського господарства, об'єднують:

- рентабельність та фінансову стійкість аграрної діяльності;
- оновлення та модернізація технічного та технологічного парку сільгоспвиробництва з орієнтацією на екологічно чисті технології;
- стимуляція інвестицій у інноваційні види аграрної діяльності;
- забезпечення високого попиту на органічні продукти.

Соціальні критерії в органічному землеробстві спрямовані на [3]:

- підвищення кваліфікаційного рівня та мотивації працівників аграрного сектору;
- забезпечення високого рівня життя для людей, залучених до сільськогосподарського виробництва;
- зосередження уваги на соціальних аспектах регіонального розвитку.

Розробка та забезпечення консенсусу щодо еквівалентності органічних стандартів та принципів повинні сприяти:

- чіткому визначенню меж між органічним і традиційним виробництвом;

– забезпеченню прозорості процедур сертифікації та доступності інформації для громадськості;

– зростанню кількості органічних аграрних підприємств та продукції на ринку (табл. 3).

Активне просування органічного землеробства і виконання екологічних норм у всіх аспектах аграрної діяльності, враховуючи унікальні характеристики земельних ресурсів, повинно лягти в основу майбутнього розвитку агропромислового комплексу. В цьому контексті, орієнтація на використання передового міжнародного досвіду в органічному аграрному секторі та втілення інновацій, здобутих завдяки науково-технічному прогресу, має стати ключовим у підходах до розвитку сільського господарства.

Висновки. Отже, органічне землеробство, яке повною мірою відповідає принципам сталого розвитку аграрного сектору, при наявності добре розробленої та ефективної системи державного управління, може відіграти ключову роль у покращенні якості життя сільських жителів, піднятті їхнього рівня освіти, впровадженні наукових досягнень, покращенні якості продукції, зростанні доходів через розширення діяльності агропідприємств та підвищенні споживчої вартості органічної продукції через збереження працевлаштування в аграрному секторі. Розвиток органічного аграрного сектору не тільки сприятиме виробництву продуктів, корисних для здоров'я, але й допоможе зберегти якість навколишнього середовища, підвищити стійкість до змін екологічних, соціальних та економічних умов країни.

Дослідження підтверджує критичну роль органічного сільського господарства в забезпеченні сталого розвитку аграрного сектору, покращенні екологічного стану сільських територій, підвищенні якості продукції та життя сільського населення. Органічне сільське господарство сприяє зниженню пестицидного навантаження на довкілля, збереженню біодиверситету та підвищенню родючості ґрунтів, що має довготривалі позитивні ефекти для екосистеми. Органічне землеробство відкриває нові економічні можливості для аграріїв через вищу ринкову вартість органічної продукції, можливості диверсифікації доходів та доступу до міжнародних ринків.

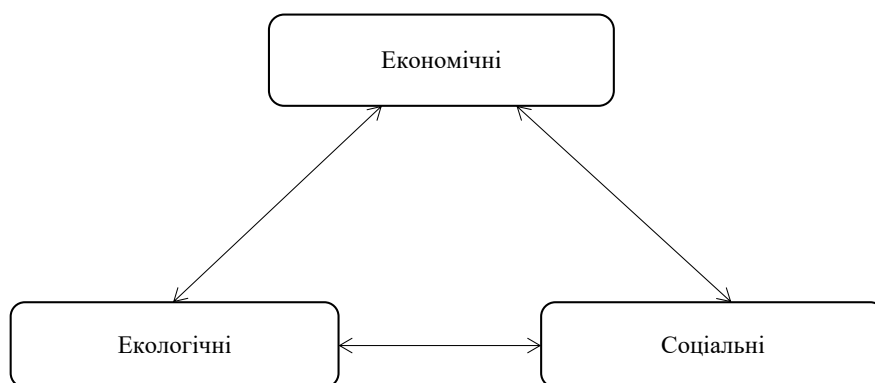

Рис. 1. Критерії формування органічного сільського господарства

Джерело: розроблено авторами

Стратегічні переваги і перспективи розвитку органічного сільського господарства у системі сталого розвитку України

Показники	Опис
Економічні вигоди	Підвищення доходів фермерів за рахунок вищої ринкової ціни органічної продукції. Доступ до нових ринків і розширення експортного потенціалу. Зниження витрат на синтетичні добрива та пестициди. Диверсифікація продукції та зменшення ризиків завдяки сівозміні.
Екологічні вигоди	Зменшення негативного впливу на довкілля та покращення біорізноманіття. Збереження родючості ґрунтів і запобігання їх ерозії. Сприяння збереженню водних ресурсів та скорочення викидів парникових газів.
Соціальні вигоди	Покращення умов життя сільської громади. Підвищення обізнаності споживачів щодо здорового харчування. Створення нових робочих місць та підтримка місцевої економіки.
Ресурсні вигоди	Ефективне використання природних ресурсів та зменшення залежності від викопних джерел енергії. Підтримка стійкості агроєкосистем через сівозміну та використання органічних добрив.
Енергетичні вигоди	Зменшення споживання енергії за рахунок низької енергоємності органічних технологій. Використання відновлюваних джерел енергії та виробництво енергії з органічних відходів.

Джерело: розроблено авторами

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- Амонс С.Е. Стан та перспективи розвитку виробництва органічної продукції в Україні. *Сільське господарство та лісівництво*. 2021. № 3(22). С. 221236.
- Амонс С., Красняк О. Екологізація аграрного виробництва як основа формування системи продовольчої безпеки України. *Економіка та суспільство*. 2023. №(47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-41>.
- Багорка М.О., Сергієнко А.А. Екологізація виробництва аграрних підприємств як інноваційна складова їх розвитку. *Економічні студії*. 2021. № 3(33). С. 10–16.
- Юценко Є., Дреесманн Ш. Біодинамічне сільське господарство в Україні. Огляд розвитку та поточної ситуації. Вебсайт Органічна платформа знань. 2023. URL: https://organic-platform.org/top_news/biodynamichne-silske-gospodarstvo-v-ukrayini-oglyad-rozvytku-ta-potochnoyi-sytuacziyi/ (дата звернення: 11.03.2024).
- Городняк І., Петровський С. Аналіз ринку органічної продукції в Україні. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 3135. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-5>.
- Завадська Ю.С. Ринок органічної агропродовольчої продукції: методологія становлення та розвитку : монографія / за наук. ред. О. М. Яценко. Житомир : Полісся, 2015. 216 с.
- Інформаційний веб-портал OrganicInfo. URL: <https://organicinfo.ua/> (дата звернення: 11.03.2024).
- Вебсайт міжнародної федерації органічного сільського господарства. URL: <http://www.ifoam.org/> (дата звернення: 11.03.2024).
- Македон В., Михайленко О., Красніков П. Управління розробкою та реалізацією національних і міжнародних проектів у сфері відновлювальної енергетики. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 26. с. 5-13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/26.1>.
- Македон В.В., Чабаненко А.В. Факторні складові цифровізації глобальної економіки та макроекономічних систем країн світу. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.11.
- Негода Ю., Гузь М. Ринок органічної продукції в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-34>.
- Управління земельними ресурсами та землекористуванням: базові засади теорії, інституціалізації, практики : монографія / А.М. Третяк та ін. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 227 с.
- Шпикуляк О.Г., Беженар І.М., Білокінна І.Д. Сучасні тенденції розвитку органічного виробництва в аграрному секторі і фермерських господарствах. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-04-04>.
- Орел А., Дяченко В. Сучасні аспекти розвитку органічного землеробства в умовах сталого сільського господарства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-91>.
- Уланчук В.С. Розвиток органічного виробництва в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 867-870.
- Adam D.H., Supriadi Y.N., Ende Siregar, Z.M.E. Green Manufacturing, Green Chemistry And Environmental Sustainability: A Review. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2020. No 9(04). pp. 2209-2211.
- Danko Y., Nifatova O. Agro-sphere determinants of green branding: eco-consumption, loyalty, and price premium. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2022. No 9(1). С. 1–9.
- Makedon V.V. Development of the Strategic Management System of International Companies on the Basis of Cross-functional Approach. *European Journal of Management Issues*. 2023. No. 31(3). pp. 177-187. DOI:10.15421/192315.

REFERENCES:

- Amons, S.E. (2021). Stan ta perspektyvy rozvytku vyrobnytstva orhanichnoi produktsii v Ukraini [State and prospects for the development of organic production in Ukraine]. *Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo*, 3 (22), 221236 [in Ukrainian].
- Amons, S., & Krasniak, O. (2023). Ekolohizatsiia ahrar-noho vyrobnytstva yak osnova formuvannia systemy

- prodovolchoi bezpeky Ukrainy [Ecologization of agricultural production as the basis of the formation of the food security system of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-41>. [in Ukrainian].
3. Bahorka, M.O., & Serhienko, A.A. (2021). Ekolohizatsiia vyrobnytstva ahrarnykh pidpriemstv yak innovatsiina skladova yikh rozvytku [Greening of production of agrarian enterprises as an innovative component of their development]. *Ekonomichni studii*, 3(33), 10–16. [in Ukrainian].
 4. Iushchenko, Ye., Dreesmann, Sh. (2023). Biodynamichne silske hospodarstvo v Ukraini. Ohliad rozvytku ta potochnoi sytuatsii [Biodynamic agriculture in Ukraine. Overview of development and current situation]. Vebsait Orhanichna platforma znan. Retrieved from: https://organic-platform.org/top_news/biodynamichne-silске-gospodarstvo-v-ukrayini-oglyad-rozvytku-ta-potochnoyi-sytuaciyi/ (Accessed 11 March 2024) [in Ukrainian].
 5. Horodniak, I., & Petrovskiy, S. (2023). Analiz rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini [Analysis of the market of organic products in Ukraine]. *Ekonomichniy prostir*, 184, 3135. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-5> [in Ukrainian].
 6. Zavadskaya, Yu.S. (2015). *Rynok orhanichnoi ahroprodovolchoi produktsii: metodolohiia stanovlennia ta rozvytku: monohrafiia* [Market of organic agro-food products: methodology of formation and development: monograph]. Zhytomyr: Polissia, Ukraine [in Ukrainian].
 7. Informatsiyniy veb-portal [Information web portal] OrganicInfo. Retrieved from: <https://organicinfo.ua/> (Accessed 11 March 2024). [in Ukrainian].
 8. Vebsait mizhnarodnoi federatsii orhanichnoho silskoho hospodarstva [Website of the International Federation of Organic Agriculture]. Retrieved from: <http://www.ifoam.org/> (Accessed 11 March 2024). [in Ukrainian].
 9. Makedon, V., Mykhailenko, O., & Krasnikov, P. (2023). Upravlinnia rozrobkoiu ta realizatsiieiu natsionalnykh i mizhnarodnykh proektiv u sferi vidnovliuvalnoi enerhetiky [Management of the development and implementation of national and international projects in the field of renewable energy]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, (26), 5-13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/26.1> [in Ukrainian].
 10. Makedon, V.V., & Chabanenko, A.V. (2022). Faktorni skladovi tsyfrovizatsii hlobalnoi ekonomiky ta makroekonomichnykh system krain svitu [Factor components of digitalization of the global economy and macroeconomic systems of the countries of the world.]. *Efektivna ekonomika*, 1. DOI: [10.32702/2307-2105-2022.1.11](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.11). [in Ukrainian].
 11. Nehoda, Y., & Huz, M. (2023). Rynok orhanichnoi produktsii v Ukraini [Organic products market for in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-34>. [in Ukrainian].
 12. Tretiak, A. Tretiak, V. Kuriltsev, R. Priadka, T. & Tretiak, N. (2021). *Upravlinnia zemelnymy resursamy ta zemlekorystuvanniam: bazovi zasady teorii, instytutsiolizatsii, praktyky : monohrafiia* [Management of land resources and land use: basic principles of theory, institutionalization, practice: monograph]. Bila Tserkva : TOV «Bilotserkivdruk», Ukraine. [in Ukrainian].
 13. Shpykuliak, O.H., Bezhenar, I.M., & Bilokinna, I.D. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku orhanichnoho vyrobnytstva v ahranomu sektori i fermerskykh hospodarstvakh [Current Development Trends of Organic Production in the Agricultural Sector And Farms]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-04-04> [in Ukrainian].
 14. Orel, A., & Diachenko, V. (2023). Suchasni aspekty rozvytku orhanichnoho zemlerobstva v umovakh staloho silskoho hospodarstva [Modern aspects of organic farming development in the context of sustainable agriculture]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 48. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-91> [in Ukrainian].
 15. Ulanuchuk, V.S. (2017). Rozvytok orhanichnoho vyrobnytstva v Ukraini [Development of organic production in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 3, 867-870. [in Ukrainian].
 16. Adam, D.H., Supriadi, Y.N., & Ende, Siregar, Z.M.E. (2020). Green Manufacturing, Green Chemistry And Environmental Sustainability: A Review. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 9(04), 2209-2211.
 17. Danko, Y., & Nifatova, O. (2022). Agro-sphere determinants of green branding: eco-consumption, loyalty, and price premium. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 1–9.
 18. Makedon, V.V. (2023). Development of the Strategic Management System of International Companies on the Basis of Cross-functional Approach. *European Journal of Management Issues*, 31(3), 177-187. DOI:10.15421/192315.
- Резніченко В.П., Коломієць Л.В., Стефанюк С.В.**
Органічне сільське господарство: виклики та перспективи розвитку
Мета. Комплексний аналіз сучасного стану та перспектив розвитку органічного сільського господарства, ідентифікація основних викликів, з якими стикається ця сфера, та визначення шляхів їх подолання з метою стимулювання подальшого розвитку органічного аграрного сектору в контексті сталого розвитку. **Методи.** Були застосовані такі методи наукового дослідження, як вивчення вітчизняної та зарубіжної наукової літератури та нормативно-правової бази за темою дослідження, узагальнення отриманої інформації, економіко-статистичний аналіз, аналітичний і порівняльний методи. **Результати.** Стаття детально аналізує ключові аспекти та принципи органічного аграрного виробництва, акцентуючи на його ролі у сталому розвитку агропромислового комплексу. Органічне землеробство визначається як система виробництва, що рішуче відкидає використання синтетичних хімікатів, негативно впливаючих на довкілля та здоров'я людей, та зосереджується на методах, які сприяють збільшенню плодючості землі та збереженню екологічного балансу. Стаття також звертає увагу на економічну ефективність органічного землеробства, яка може бути досягнута через диверсифікацію діяльності та виходу на міжнародні ринки завдяки високій споживчій цінності органічних продуктів. Профілактика хвороб та вищезгадані методи вирощування продукції без застосування антибіотиків та гормонів росту наголошують на пріоритеті здорового харчування та екологічних практик. **Висновки.** Дослідження визначає і систематизує комплексні критерії оцінки ефективності органічного сільського господарства на національному рівні, зокрема шляхом уведення інноваційних методів оцінки

впливу органічного землеробства на підвищення якості життя сільських мешканців, зростання освітнього рівня, запровадження науково-технічних досягнень та покращення якості продукції. Визначено перспективи сталого розвитку органічного сільського господарства, що включає інтегрований підхід до використання природних ресурсів, оптимізацію виробничих циклів та збереження біорізноманіття. Ця модель сприяє формуванню принципів органічного сільського господарства, які базуються на збалансованому поєднанні природних особливостей земельних ресурсів та інноваційних агротехнологій.

Ключові слова: органічне сільське господарство, органічний спосіб вирощування, агросистема, аграрні технології, здоров'я людини, стан довкілля.

Reznichenko V.P., Kolomiets L.V., Stefaniuk S.V.
Organic agriculture: challenges and prospects for development

The aim. A comprehensive analysis of the current state and prospects for the development of organic agriculture, identification of the main challenges faced by this area, and determination of ways to overcome them in order to stimulate the further development of the organic agricultural sector in the context of sustainable development. **Methods.** The following methods of scientific research were applied, such as the study of domestic and foreign scientific literature and the legal framework on the topic of research, generalization of the obtained information, economic and statistical analysis, analytical and comparative methods. **The results.** The article analyzes in detail the key aspects and principles of organic agricultural production, emphasizing

its role in the sustainable development of the agro-industrial complex. Organic farming is defined as a production system that strongly rejects the use of synthetic chemicals that have a negative impact on the environment and human health, and focuses on methods that contribute to increasing the fertility of the land and preserving the ecological balance. The article also draws attention to the economic efficiency of organic farming, which can be achieved through diversification of activities and access to international markets due to the high consumer value of organic products. Disease prevention and growing produce without the use of antibiotics and growth hormones emphasize the priority of healthy eating and ecological practices. **Conclusions.** The study defines and systematizes complex criteria for evaluating the effectiveness of organic agriculture at the national level, in particular by introducing innovative methods of assessing the impact of organic agriculture on improving the quality of life of rural residents, increasing the educational level, introducing scientific and technical achievements, and improving the quality of products. The prospects for the sustainable development of organic agriculture, which includes an integrated approach to the use of natural resources, optimization of production cycles and preservation of biodiversity, have been determined. This model contributes to the formation of the principles of organic agriculture, which are based on a balanced combination of natural features of land resources and innovative agricultural technologies.

Key words: organic agriculture, organic method of cultivation, agrosystem, agrarian technologies, human health, state of the environment.